

mérvő az együttműködés és a munkamegosztás ezen a téren. A töredékes forrásokat valahol össze kellene fogni intézményesen is, és el kellene készíteni a teljes EK-törvénytarat, valamint a páneurópai üzleti információs adattárát.

/CUMBERPATCH, Z.–RENNIE, J.: Towards 1992: Dutch and UK business information resources compared. = Business Information Review, 6. köt. 4. sz. 1990. p.24–35./

(Orbán Éva)

Üzleti tájékoztatás a brit közművelődési könyvtárakban

A brit közművelődési könyvtárak a kezdetektől szolgáltattak a helyi ipar oktatási igényeihez igazodó információkat. Az üzleti tájékoztatás iránti igény folyamatosan változott; az utóbbi évtizedben a társadalmi, politikai és technológiai változások együttesen gyakoroltak hatást a szolgáltatásra.

A *British Library* (BL) a cikk szerzőjének vezetésével 1988-ban vizsgálatot folytatott, és javaslatokat dolgozott ki a közkönyvtárak üzleti tájékoztató szolgáltatásáról. Ekkor az Egyesült Királyságban a közkönyvtárak közül 71 nyújtott szolgáltatásokat a helyi gazdasági életnek. A *London Business School* (LBS = Londoni Közgazdasági Főiskola) ugyancsak végzett elemzést az Európai Közösség (EEC) céginformációjáról, és ebben leírta a fontosabb angol könyvtárak tájékoztató szolgáltatásait. Az áttekintés ezekre a forrásokra épít.

A brit nagyvárosi és megyei könyvtáraknak általában van üzleti tájékoztató gyűjteménye, amely elsősorban a helyi iparhoz és a helyileg szükséges információkhoz kötődik. A 71 ilyen szolgáltatást nyújtó közművelődési könyvtár nem egyenletesen oszlik meg az ország földrajzi egységei között. A fejlett délkeleten 22, a munkanélküliséggel és gazdasági hanyatlással küszködő északkeleten 11 van, a többi egységben mindenütt lényegesen kevesebb.

Mivel foglalkoznak az üzleti részlegek?

46 könyvtár nyújt online hozzáférési lehetőséget különféle adatbázisokhoz, közülük 17 térítésért, 12 ingyen, 17 pedig részleges díjazásért. CD-ROM-ot egy sem alkalmaz.

A teletext – a Prestel formájában – a legtöbb (41) könyvtárban megtalálható, elsősorban a nyilvánosan hozzáférhető adatbázisokat nyújtják ezen. Néhány könyvtár helyi adatbázist hozott létre a helyi információkból, és ebbe hirdetések is vesz fel a helyi cégektől.

A gyűjtéssel és a szolgáltatásokkal igyekeznek a helyi igényekhez igazodni. Így pl. az aberdeeni városi könyvtár korán felismerve az olajipar szükségleteit, az olaj- és gáziparra vonatkozó művekből – párosítva egy széles áttekintésű szabványgyűjteménnyel – ma már nemzetközi jelentőségű gyűjteményt épített ki. A sheffieldi városi könyvtár pedig a helyi acélipar igényeire gondolva alakította gyűjteményét és szolgáltatásait, amelyek egészen a World Metal Index megalapításáig vezettek. A 80-as évek végén

azután az acélipar hanyatlásával a városi könyvtár is változtatott profilján, és – a korábbi beszerzésekre és a megnevezett gyakorlatra támaszkodva – az időközben létrehozott tudományos park igényeit figyelembe véve nyújt tájékoztató szolgáltatást.

Nem mindenütt ilyen világos és drámai az összefüggés. Legtöbbször a vállalkozói kultúrára, a növekvő számú kisvállalkozásra és az önálló egzisztenciák igényeire reagálnak. Néhány könyvtár "vállalkozásindító" csomagban ajánlja fel a legfontosabb irodalmat, mások irodalmi kalauzokat, könyvjegyzékeket készítenek.

Néhány könyvtár a helyi cégek címtárát készítette el, van amelyik egyenesen felragasztható levélcímke formájában árulja egyes felvételeit.

Brit szabványgyűjtemény 39 könyvtárban van, külföldi is 10-ben, pedig a *British Standards Yearbook* (Brit Szabvány Évkönyv) 131 közművelődési könyvtárat sorol fel, mint amely megkapja a brit szabványokat. Mit csinál velük a legtöbb könyvtár? Hasonló a helyzet a szabadalmakkal. A leeds-i városi könyvtár külön szabadalmi részleget alapított, de ez egyedi példa. A BL Szabadalmi Információs Hálózata 1988-ban radikálisan csökkentette a részt vevő közművelődési könyvtárak számát, mert nem használták és népszerűsítették a kapott szabadalmakat.

Piacutatási jelentéseket 6 könyvtár gyűjt (tözsdei jelentéseket nem, mivel igen drágák), három a cégek éves jelentéseit (de ezeket inkább a diákok, mint az üzletemberek használják). A tájékoztatói műszerként és üzleti segédletként egyaránt fontos nemzetközi telefonkönyveket mindössze 6 könyvtár gyűjt.

A könyvtárak megértették a 320 milliós piacot jelentő, 12 országot összefogó Európai Közösség jelentőségét. A Közösség területére tervezett 148 Gazdasági Tájékoztató Központból 20 működik majd az Egyesült Királyságban. Mellettük a nagyobb közkönyvtárak is jelentős segítséget és forrásokat kapnak (ilyen pl. az EK hivatalos lapja, a *The Official Journal*, a különféle címjegyzékek széles választéka). Három angol könyvtár lesz hivatalos közvetítő. Ebben a vizsgálatban 44 könyvtár mondta, hogy jelentős Európa-gyűjteménye van.

A tájékoztatás mint bevételi forrás

Az üzleti tájékoztatás bevételt is jelent a könyvtáraknak. Az online szolgáltatást a könyvtárak többsége díjhoz köti. Aki eddig még nem, az most

vizsgálja felül az álláspontját. Azok, akik részleges díjazást vezettek be, ingyenesen tesznek lehetővé pl. havi két keresést, 15 találatot, és azok felett kell fizetni. Ahol térítéses a szolgáltatás – és egyre több helyen ez a helyzet –, a térítés a névlegestől a költségeket fedezőig terjed. Profitra nem törekszik senki sem.

A teletext szolgáltatás általában ingyenes, ami érthető, hiszen a helyi adatbázisokat hirdetések útján építik ki, ez viszont megkérdőjelezi az értéküket, megbízhatóságukat.

Több könyvtárban alkalmaznak független szakértőket, akik vállalkozási és üzleti ügyekben tanácsot és tájékoztatást adnak. Van, ahol erre a szolgáltatásra elő lehet fizetni a könyvtár fenntartójánál. Egyes városokban a könyvtárak szövetségi formában szervezték meg az üzleti tájékoztatást. Ilyenkor a szövetségi tagsági díj fejében nyújtják a szolgáltatást.

13 könyvtár nyilvános faxállomást működtet, ahol

– díj ellenében – küldeni és fogadni lehet üzeneteket.

Ha a vizsgálatban a felsőoktatási könyvtárak ilyen szolgáltatásai is szerepeltek volna, a kép változna, hiszen sok helyütt azok nyújtják az üzleti tájékoztatást. A helyi, regionális könyvtári együttműködés is javíthatja a helyzetet.

A szerző konklúziója szerint a gazdasági információ helyzete a brit közönyvtárakban szedett-vedett és hiányos. Sok függ a helyi hatóságoktól, a témában nincs országos politika. Javaslatként a Művészeti és Könyvtári Minisztérium, valamint a Környezeti, Ipari és Kereskedelmi Államtitkárság közös feladatként irányelveket adhatna ki a témáról.

/HYDE, M.: Business information in public libraries: an overview. = Business Information Review, 6. köt. 2. sz. 1989. p. 22–29./

(Kiss Jenő)

Közgazdasági és üzleti könyvtárak Skandináviában

Dániára, Finnországra, Norvégiára, Svédországra és Izlandra terjedt ki az az 1987-es felmérés, amely a közgazdasági és üzleti (business) könyvtárak felszereltségét, valamint szolgáltatásait vizsgálta, összehasonlítva két korábbi kutatás (1976, 1982) adataival. A reprezentatív minta 68 könyvtára között bankok, kutatóintézetek, kormányzati szervek, magáncégek információs részlegei is szerepeltek.

A könyvtárak gyűjtőköre – lévén gazdasági-üzleti könyvtárak – a gazdasági-üzleti információ területeire terjed ki (piackutatás, statisztika, pénzügy, könyvelés, bankügy, menedzsment). Az összesített állományadatok szerint 1987-ben 5 147 000 könyv (kb. 75 ezer/könyvtár, ami 50%-os növekedést jelent 1976 óta), 58 190 folyóirat (850/könyvtár, 47%-kal több, mint az első felméréskor), 893 újság (14 cím/könyvtár) volt a birtokukban. Sok helyütt találhatóak különgyűjtemények, amelyek főként a Közös Piac, az Európa Tanács, a Nemzetközi Bíróság, az Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény publikációit tartalmazzák. A korábbi helyzettel összehasonlítva 90%-kal megnőtt a mikrokiadványok és az audiovizuális dokumentumok száma.

Az elmúlt tíz évben a könyvtárak a számítógépesítés területén érték el a legnagyobb fejlődést. Ennek következtében szolgáltatásaikban is módosultak a prioritások. Lényegesen megcsappant az érdeklődés pl. a hagyományosan végzett SDI-szolgáltatás iránt, az újságcikk-kivágatokra vagy fordításokra pedig gyakorlatilag nem mutatkozik igény. A változást az online adatbázisok szaporodása és elterjedése eredményezte. Skandináviában 350 (főként referenz) adatbázis van 120 host (gazda) tulajdonában.

Az alkalmazott programnyelvek közül a Pascal, a Fortran, a Cobol és az Assembler a legnépszerűbbek. Ahogy ez a vizsgálatból kiderült, a könyvtárak különböző hardver- (30 konfiguráció) és szoftver- (40-féle) típust alkalmaznak; ez egyben jelzi a szabványosítás égető szükségességét is. Svédországban és Finnországban, ahol már dolgoznak egy országos könyvtári hálózat kialakításán, ezt a kérdést öt éven belül tervezik megoldani. Ezekben az országokban az egyetemi, kutatóintézeti és szakkönyvtárak már egységesen az amerikai VTLIS (Virginia Tech Library System) rendszert alkalmazzák, melynek bevezetését a kormány által támogatott projekt keretében oldották meg.

A vizsgált könyvtárakból nemcsak a skandináv, de gyakorlatilag az összes amerikai és európai adatbázis online elérhető. A leggyakrabban keresett nagy nemzetközi forgalmazók közül néhány: ESA (European Space Agency), Dialog, SDC, Questel, Pergamon InfoLine.

Az online szolgáltatások mellett néhány régi, jól bevált szolgáltatás a mai napig megőrizte népszerűségét (pl. a könyvtárközi kölcsönzés vagy a faktografikus tájékoztatás). Szintén gyakori szolgáltatás a komplex referenzkérdések megválaszolása, a könyvtári bevezető, ill. orientációs programok szervezése (főleg egyetemi könyvtárak esetében), valamint a bibliográfiák készítése.

A közgazdasági könyvtárak szerepe

A gazdasági-üzleti információt nyújtó könyvtárak között kiemelkedő szerepet játszanak a közgazdasági képző intézmények könyvtárai. Az északi országok-